

RƏFIQƏ QULİYEVƏ*

HEYKƏLTƏRƏŞ MÜNƏVVƏR RZAYEVANIN YARADICILIĞINDA
MONUMENTAL ABİDƏLƏRİN BƏDİİ CƏHƏTLƏRİ

Məqalə Azərbaycanın tanınmış heykəltəraşı Münəvvər Rzayevanın yaradıcılığının tədqiqinə həsr edilmişdir. Heykəltərəşin yaradıcılığında monumental abidələrin yeri və rolu, bu monumental abidələrin bədii cəhətləri məqalənin tədqiqat obyektinə daxildir. Münəvvər Rzayevanın yaratdığı Mikayıl Müşfiq portret-abidəsi (İstər Bakıda, istərsə də Xızıda ucaldılan), Sevil Qaziyevanın, Ayna Sultanovanın heykəlləri, Gəncə şəhərində Nigar Rəfibəylinin heykəli, Məshəti Gəncəvinin heykəli və digər monumental abidələr müəllif tərəfindən hərtərəfli tədqiq edilir. Göstərilir ki, Münəvvər Rzayevanın müəllifi olduğu heykəllərin hər bir detalı obrazın ümumi ideyasının açılmasında fəal iştirak edir. Belə detallardan biri isə heykəli ucaldılmış insanın əlləridir.

Açar sözlər: *Heykəl, monumental, obraz, bədii, şəhər, şair*

Ümumiyyətlə, Münəvvər Rzayevanın yaptığı heykəllərin hər bir detalı. İstər bu Gəncədə üç metr yarım hündürlükdə ucaldılmış şairə Nigar Rəfibəylinin heykəlinin əlləri olsun, istərsə də Sergey Yesenin Mərdəkandakı muzeyində saxlanan, şairin əli ürəyinin üstündə təsvir olunmuş büstü olsun - əllər kompozisiyanın mühüm emosional qayəsini gücləndirməkdə mühüm rol oynayır.

Azərbaycanın tanınmış heykəltəraşı Münəvvər xanım Rzayeva təqdim etdiyi orijinal forma-biçimlə başqalarını da inandıra bildirmişdir ki, portret də monumental tutumlu və dolğun bədii-estetik məziyyət daşıyıcısı ola bilər. 1970-ci ildə Bakının görməli yerlərindən birində ucaldılan Mikayıl Müşfiq portret-abidəsi bunun əyani bədii ifadəsidir. Qranitdən yonulmuş heykəldə repressiya qurbanı olan şairin düşüncəli surəti çox cəlbədicə və duyğulandırıcıdır. Bu əsərdən sonra M.Rzayevanın monumental duyumuna özlərində əminlik hiss edən əlaqədar qurumlar ona paytaxtı bəzəyəcək daha iki abidənin hazırlanmasını həvalə etdilər. Bu gün Bakını bəzəyən Sevil Qaziyevanın tunc (1973) və Ayna Sultanovanın qranit (1988) heykəlləri bunun təsdiqidir.

Bu heykəllərin arasında heykəltərəşin 1970-ci ildə hazırladığı Mikayıl Müşfiqin büstü xüsusilə diqqətə cəlb edir. Gənc ikən qurban getmiş şairin heykəli qoyulacağı yer, mühitlə uyğun düşünülmüş, hətta onun obrazının bütövlüyü, tamlığı üçün seçilmiş qırmızı qranit də yerinə düşmüşdür. Axı cəmi 29 yaşında işgəncələrlə qətlə yetirilmiş Mikayıl Müşfiqin çılgın təbiəti, şərlərində çağlayan Xəzərin dalğaları tək küləkdə darandan saçları qırmızı qranitdən yaxşı hansı materialda öz əksini tapa bilərdi? Bir də Azərbaycanca binaya-qədimdən cavan ölən adamın tabutunu qırmızıya bürüyörlər. Qırmızı cənəzə insanın dünyadan nakam gətməsinə işarə edərdi. Bu mənada M.Müşfiqin heykəlinin qırmızı qranitdən yonulması rəmzi mənə daşıyır. Heykəltərəş M.Müşfiqin Nizami adına dil və ədəbiyyat muzeyində saxlanan heykəlinə də hələ ağzından süd iyi gələn, nə baş verdiyini anlamayan, lakin gəncliyinin, istedadının qüdrətlə ətrafa qüvvə, işıq saçan bir gəncin portretini yaratmışdı. Rzayevanın daha bir Müşfiqi də şairin doğulduğu Xızı rayonunun Sayatlı kəndindədir. Bu heykəl vaxtilə şairin öz əli ilə əkdirdiyi ağacın yanında qoyulmuşdur. M.Rzayevanın keçən əsrlərdə yaşamış qəhrəmanları öz dövrlərinin təqibə məruz qalmış mütəfəkkirləridir.

Nizami adına Ədəbiyyat muzeyində saxlanan Nəsiminin qolu bağlı dara çəkildiyi anı təsvir etsə də, onun ətinə işləmiş kəndirlər şair-şəhidi təqib edən cəmiyyətin cəhələri, quruluşun qadağaları kimi ümumiləşərək, metafizik bir rəmzə çevrilir. Ümumiyyətlə M.Rzayevanın yaptığı heykəllərin hər bir detalı obrazın ümumi ideyasının açılmasında fəal iştirak edir. İstər bu Gəncədə üç metr yarım hündürlükdə ucaldılmış şairə Nigar Rəfibəylinin heykəlinin əlləri

olsun, istərsə də Sergey Yesenin Mərdəkandakı muzeyində saxlanan şairin əli ürəyinin üstündə təsvir olunmuş büstü olsun-əllər kompozisiyanın mühüm emosional qayəsini gücləndirməkdə mühüm rol oynayır. N.Rəfibəylinin monumentində heykəlin əlləri ətraf mühitlə, tamaşaçı ilə psixoloji təmas yaradırsa, Yesenin büstündə şairin narahət dünyasından, öz-özünü ilə olan daxili konfliktlərindən xəbər verir. Şairin artist saydığı ruh yüksəkliyi ilə yapılmış obrazı əlinin hərəkətini tamamlayaraq, sanki onun ilham pərisi Aysodora Dunkanın mövcudluğunu da mənəvi şəkildə kompozisiyaya daxil edir. Bu isə heykəlin lirik ovqatını artıraraq, tamaşaçıyı assosiasativ duyğulara təhrik edir. [4, s. 6].

M.Rzayevanın Nizami adına Ədəbiyyat muzeyində saxlanılan şairə Məhsəti Gəncəvinin heykəli də öz emosionallığı ilə fərqlənir. Sufi təriqətinin təəssübkeşlərindən olan şairənin səma rəqslərini adi mütrüb rəqsləri kimi başa düşən nadanların, ilahi eşqi vəsf edən rübailərini dünyəvi duyumların ifadəsi kimi anlayan cahillərin caynağında dad edən Məhsəti Gəncəvinin daxili təlatümləri sənətkarlıqla verilmişdir. Şairənin klassik yunan heykəllərinin siması tək nurlu sifəti, saç düzümü heykəltərəşin keçdiyi məktəbin kanonlarından yeri gəldikcə məharətlə istifadə etməsinə dəlalət edir. Bununla belə şairənin oturuşu, gərilməmiş qaməti daxilində coşub çağlayan hissələrin ekspressiyasını cilovlamağı bacaran əsl azərbaycanlı qadının təmkinindən xəbər verir. Rzayevanın bütün heykəllərində olduğu kimi bu əsərində də obrazın etnogenezi ilk baxışdan nəzərə çarpır. Rzayeva qəhrəmanlarının milli mənsubiyyətini zahirə geyim elementlərindən, dekorativ detallardan istifadə etməklə deyil, obrazın mənəvi keyfiyyətləri, kompozisiyanın dinamik xüsusiyyətləri vasitəsi ilə nail olur. Gəncə şəhərində 5 metrə yarım hündürlükdə ucaldılmış Məhsəti Gəncəvinin monumenti bütün bu məziyyətləri özündə daşıyır. M.Rzayeva deyir ki, təkcə Məhsəti Gəncəvinin obrazı onun həyatının 20 ilini aparmışdır. Böyük şairənin dolğun obrazını yaratmaq üçün saysız-hesabsız variantlar işləmişdir. Münəvvər Rzayeva heykəllərinin plastikasında bütün detallara diqqətlə yanaşır. Hətta heykəllərdə çox nadir sənətkarların əldə etdiyi gözlərin ifadəliliyinə M.Rzayeva həmişə nail olur. Monumental heykəllərində belə obrazların baxışları məkanın, məsafənin genişliyinə belə üstün gələrək, öz iradəsini tamaşaçıya diktdə edir. Lakin bu baxışların mənası heykəldən heykələ fərqlənir. M.Müşfiqin, A.Sultanovanın gözlərində donub qalmış qəfil qorxu, anlaşılmazlıq, traktorçu qız Sevil Qaziyevanın obrazındakı ötkəm, qalib baxışlarla əvəz olunur. Lakin S.Qaziyevanın başını postamentin lövhəsinə həkk edən saçlarının çovğunu və bədii bir bağlayıcı kimi obrazı tamamlayan yaylığının dekorativ kütləsinin yana sovrulması heykəlin kompozisiyasının fəzada qurulmasını təmin etməklə bərabər tarla qəhrəmanının həyat və ölümü haqqında yığcam təsvir yaradır. Axı zərbəçi əmək qəhrəmanı S.Qaziyeva pambıq yığan maşının nasazlığını aradan qaldırarkən baş yaylığı saçları ilə bərabər maşının sorucu sahəsinə ilişərək, qızın ölümünə səbəb olmuşdur. Heykəldə isə dekorativ kütlə şəklində verilmiş həmin yaylığın dinamikası S.Qaziyevanın dünyasını dəyişən enerjinin timsalına çevrilmişdir.

Heykəltərəşlərin çoxunun müəssər ola bilmədiyi obrazların baxışlarının ifadəliliyində M.Rzayevanın uğur qazanmasına səbəb bəlkə də onun körpəlikdən düşünən, tədbirli insanların arasında böyüməsidir. Əsil-nəcəbəti Şuşanın xan nəslindən olan heykəltərəşi istər yaşlı, istərsə də gənc nəsil arasında daim ağıllı insanların baxışları əhatə etmişdi. Və 1960-70-ci illərdə keçmiş sovetlər ittifaqında qaynayıb-qarısan müxtəlif millətlərin qabaqcıl nümayəndələrinin yaratdığı intellektual ab-havanın M.Rzayevanın yaradıcılığına təsiri də az deyildi. Odur ki, Münəvvər Rzayevanın hər cür təqiblərə, təcavüzlərə məruz qalmış qəhrəmanları da bu intellektin ziyasından, əyilməzliyindən su içmiş obrazlardır. Onlar əzilmişlərdən çox bütün məhrumiyyətlərə baxmayaraq, öz ləyaqətlərini, mənliklərini qoruyub saxlamış, hətta öz cəlladlarına belə meydan oxuyan insanlardı. İstər bu Hüseyn Cavidin, yaxud M.Ə.Sabirin büstü olsun, istərsə də M.Müşfiqin, A.Sultanovanın, Heyran xanımın, Pərvin Ehtizaminin heykəlləri olsun, onlar heç

vaxt sınımayan ziyalılığın, müdrüklüyün timsalındırlar. Şah İsmayıl, Soltan bəy kimi sahibi-ixtiyar, şahənə şəxslərin təsvirində isə bu keyfiyyətlərə M.Rzayeva təmkinlilik də əlavə edir. Şair Şah İsmayılın qılıncını dayaq edib düşüncələrə qapılması, erməni daşnaklarına divan tutan Soltan bəyin qırğı kimi iti baxışları, ötkəm duruşu şübhəsiz M.Rzayevanın sənətindəki plastik uğurlardır.

M.Rzayeva yarım əsrlik yaradıcılıq ömründə 92 obrazın heykəlini yapmışdır. Onlardan 7-si monumental heykəl kimi respublikanın müxtəlif şəhərlərində ucaldılmışdır. Nizami adına dil və ədəbiyyat muzeyində də 7 büst saxlanılır. Moskvada bədii fondada qalan heykəlləri və Azərbaycanın müxtəlif rayonlarına göndərilmiş 10-larla büstü də M.Rzayevanın barmaqları canlandırmışdır. Uzun müddət M.Rzayevanın yanında işləmiş, onun yetirməsi olan heykəltərəş Fəxrəddin Əliyev deyir ki, Münəvvər xanım həqiqi mənada heykələ can üfürməmiş ondan əl çəkmir. Fəxrəddin Münəvvər xanımla birlikdə işlədikləri "Təkələr" kompozisiyalarını göstərərək deyir: "Bunları başa vuranadək nəfəsim kəsildi. Gözü tərəzidir elə bil Münəvvər xanımın. Ağrılardan nərdivana dırmaşa bilməyəndə, divanda oturduğu yerdən uzun taxtasının ucu ilə hara, nə qədər gil yapıdırmaq lazım olduğunu göstərəndə də azacıq yanıldığı olmayıb. İşləyəndə, o, hər şeyi unudur."

İndi çoxları deyə bilər ki, sovetlər də gedib, əmək bahadirları da. Olsun! Amma gəlin tarixi yaşatmaq naminə qoyulan bu abidəni biz də qoruyaq və üzərinə adını yazmağı da unutmayaq!

Sovet hakimiyyəti illərində Bakıda ucaldılan heykəllərdən biri də Ayna Sultanovanın "Dərnəgül şosesi"nin kənarında, metronun "Gənclik" stansiyasından bir qədər aralı qoyulmuş heykəlidir. (1988)

Hər bir heykəltərəşlik əsəri ilk növbədə məhz konkret məkanda qoyulur. İş burasındadır ki, əgər rəngkarlıq əsəri ilə heykəltərəşlik əsərlərini müqayisə etsək onda asanlıqla görürük ki, məkan əsərin daxilində, təsvir müstəvisinin üzərində yaradılır. Lakin heykəltərəşlik əsəri isə özü bilavastə məkana daxil olaraq ətraf landsaftla əlaqəyə girir. Bu baxımdan Ayna Sultanovanın abidəsi şəhər landsaftı ilə ətraflı inşaat və memarlıq mühiti ilə uyğun planda həll edilmişdir. Sanki heykəltərəş obraz üzərində işləyərkən onun harada qoyulacağı haqda aydın təsəvvürə malik olmuşdur. Memar isə süni, səthvari kürsünün üzərində Ayna Sultanovanın büstünü oturtmuşdur. [3, s. 12].

Ayna Sultanovanın obrazı heykəltərəş tərəfindən müəyyən mənada tam əhatə olunmuşdur. Onun xarakterik geyim tərzini başını dik tutaraq iti nəzərlərlə irəliyə baxması hər bir xırda detallardan uzaq durmaqla əsas məqamı vurğulayan heykəltərəşin yapılarında (lepka) aydınca oxunur. Onun uzamasında ifadə olunan qətiyyət və inamla daxilən sanki gizli əlaqəyə girərək obrazın mənəvi aləminin açılmasına şərait yaradır. Mərmər büst abidələrin plastik qurluşu, frontalığı, fəzada müəyyən bir istiqamətə yönəldilməsi, həcimlərin qabarıqlığı bu abidələrə daha aydın monumental görkəm verir. Burada monumentallıq zahirə görünüşlə əlaqədar olmaqdan daha çox obrazların məzmun qarşısına qoyduğu məqsədini ucaldılan abidədə yerinə yetirdiyinin şahidi oluruq. Hal-hazırda heykəltərəşlik abidəsinin arxasında yüksək mərtəbəli yaşayış binaları ucaldılmışdır ki, bu da heykəlin ətraf mühitlə uyğunluğunun tam surətdə pozulduğunun şahidi oluruq. Bu günkü vəziyyətdə Ayna Sultanova heykəli öz baxımlığını itirmiş halda yaşayır. Demək olarkı qarşısından tikilmiş nəqliyyat ötrücü körpünün inşasından sonra heykəl tam görünməz vəziyyət almışdır.

Hazırda müasir monumental sənət əsərlərinin əsas inkişaf meyillərini heykəltərəşliklə memarlığın sintezində yeni forma axtarışları müəyyən edir. Çünki monumental heykəltərəşlik şəhər ansambllarında daha geniş tətbiq edilməyə, bu ansamblların ümumi həllində, həmçinin ayrı-ayrı küçələrin, meydançaların, bağçaların salınmasında mühüm əhəmiyyət kəsb etməyə

başlamışdır. Azərbaycan rəssamlarının monumental heykəltəraşlıq sahəsində yeni və maraqlı yaradıcılıq axtarışları səmərəli nəticələr vermişdir.

Monumental heykəltəraşlıq şəhərsalma problemi ilə sıx bağlıdır. Heykəlin qoyulması hər hansı bir sahənin memarlıq ansambılı ilə üzvi surətdə bağlı olmalı, şəhərin, rayonun, meydanın, yaxud küçənin gözəlliyini artırmalı, onu daha yaraşlıq göstərməlidir. Heykəltəraşlıqla memarlığın vəhdəti problemi də burdan doğur və iki sənətin bir-birini tamamlaması, zənginləşdirməsi mühüm məsələ kimi qarşıya çıxır.

Ümumiyyətlə, Münəvvər Rzayevanın yaptığı heykəllərin hər bir detallı obrazın ümumi ideyasının açılmasında fəal iştirak edir. İstər bu Gəncədə üç metr yarım hündürlükdə ucaldılmış şairə Nigar Rəfibəylinin heykəlinin əlləri olsun, istərsə də Sergey Yesenin Mərdəkandakı muzeyində saxlanan, şairin əli ürəyinin üstündə təsvir olunmuş büstü olsun - əllər kompozisiyanın mühüm emosional qayəsini gücləndirməkdə mühüm rol oynayır.

Nigar Rəfibəylinin monumentində heykəlin əlləri ətraf mühitlə, tamaşaçı ilə psixoloji təmas yaradırsa, Yesenin büstündə şairin narahat dünyasından, öz-özü ilə olan daxili konfliktlərindən xəbər verir. Şairin artistsayağı ruh yüksəkliyi ilə yapılmış obrazı əlinin hərəkətini tamamlayaraq sanki onun ilham pərisi Aysedora Dulkanın mövcudluğunu da mənəvi şəkildə kompozisiyaya daxil edir. Bu isə heykəlin lirik ovqatını artıraraq tamaşaçını assosiativ duyğulara təhrik edir.

Zamanın axarında özünün yüksək sənətkarlığını dəfələrlə sərgiləyən Münəvvər xanıma respublikanın digər şəhər və rayonlarında ucaldılan abidələrin yaradılmasını da tapşırıblar. 1976-cı ildə onun qədim Gəncədə Məhsəti Gəncəviyə qoyulan heykəlini bu işin başlanğıcı hesab etmək olar. O, daha sonrakı illərdə Gəncədə şairə Nigar Rəfibəylinin (1998) və Xızı rayonunun Sayadlı kəndində Mikayıl Müşfiqin şəərəfinə ucaldılan tunc abidəni (1989) tələbəsi Fəxrəddin Əliyevlə birlikdə işləyib. Onların axırıncı birgə işi isə Azərbaycan tarının islahatçısı, ustad Sadıqcana həsr olunub. Şuşada ucaldılması nəzərdə tutulan bu əsər hələlik materiala köçürülməyib. İnanırıq ki, "Qafqazın konservatoriyası"nın düşmən tapdağından azad olunacağı və bu abidənin öz yerini tutacağı gün uzaqda deyil. Şair Səməd Vurğunun İmişlidəki, Zaqatalada isə əmək qəhrəmanı Sevil Qaziyevanın abidələri də Münəvvər xanımın təsirli plastik formalarla ətraf məkanı bədii-estetik qaynağa çevirmək istedadı kifayət qədər duyulandır. Unudulmaz tişə ustasının psixoloji yaşantıları plastik formaya çevirmək bacarığını onun müxtəlif illərdə fərqli materiallarda gerçəkləşdirdiyi digər əsərlərdə də müşahidə etmək mümkündür. Bəstəkar Elmira Nəzirovanın, Fəhlə Xoşavaz Əliyevanın, akademik Əşrəf Hüseynovun, jurnalist Zaher Sertelin portretləri bu qəbildəndir. Gözü qəlbin aynası hesab edən görkəmli tişə ustası əksər əsərlərində öz duyğularını məhz yaratdığı obrazların baxışlarında ifadə etməyə çalışmış və istəyinə nail olmuşdur. Müxtəlif peşə adamlarının bəzən nüfuzədi və düşündürücü, bəzən də qayğılı və narahat baxışları mürəkkəb və təzadlı yaşantılardan qaynaqlandığından duyulması dərəcədə cəlbədiçi və təsirliyədir. Əsl yaradıcı insanlar üçün ölüm həmişə vaxtsız gəlir. Bu mənada demək olar ki, Münəvvər xanıma da bir çox arzularını özü ilə apardı. O, çox istəyirdi ki, Azərbaycanın tarixi qadın simalarının bir araya gələcəkləri bağçaya plastik görüntü versin. Bu yöndə özü də, tələbəsi F.Əliyev də ilk eskizlər də hazırlamışdılar. Təəssüf ki, ömür vəfa etmədi. Sənətşünas Ziyadxan Əliyev qeyd edir ki, "Sonda hər kəsin necəliyinin yolda tanındığı həqiqəti qarşılığında İran İslam Respublikasına səfərimiz zamanı (1992) onun həm insani keyfiyyətlərinə, həm də qeyri-adi şəraitdə yüksək sənətkarlıq nümayiş etdirməsinə şahidlik etdiyimi xüsusi vurğulamaq istədim. Belə ki, o, qonşu ölkəyə səyahətimiz zamanı bu diyarla tanışlıqla yanaşı, vaxt tapıb yerli ziyalıların xahişi bilgi alan Münəvvər xanıma onun portretini yaratmağa qərar verdi. Və çox qısa zaman kəsiyində olduqca yaddaqalan bir əsər yaratdı". [1, s. 3].

Dünyadan köçən insanlarla bütöv bir aləmin də məhv olması nə qədər acı olsa da,

həqiqətdir. Odur ki, insanlar, xüsusilə yaradıcı adamlar qalanlarla və gələnlərlə qalmaq üçün onlara gərəklı ola biləcək, onları xatırladacaq işlər görməyə çalışırlar. Bizcə, respublikanın əməkdar rəssamı Münəvvər xanıma Rzayevanın bizə yadigar qoyub getdiyi sənət nümunələri də bu cür əhəmiyyətli və əbədiyəşar mənəviyyət qaynaqlarıdır. Ona görə də özü bu gün fiziki mənada aramızda olmasa da, yaratdıqları və əməlləri onu yaşatmaqdadır. Bu həqiqət bu gün də danılmazdır, yəqin ki, gələcəkdə də belə olacaqdır.

M.Rzayevanın sonuncu işlərindən biri Azərbaycanın Qusar rayonunda yerləşən dağın 3763 m. hündürlükdəki «Heydər Zirvəsinə» bərkidilən Azərbaycan Respublikasının prezidenti, Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin tunc bəryefi olmuşdur (bəryefin uzunluğu 82 sm, eni 59 sm, ağırlığı 42 kq-dır). Bəryef 1998-ci il mayın 10-da Heydər Əliyevin 75 illik yubileyi münasibətilə alpinistlər dəstəsi tərəfindən fəth olunmuş ən uca dağ zirvəsinə bərkidilmişdir.

M.Rzayevanın qəlbi təmiz, nəzakətli, son dərəcə təvəzökar, fəal vətəndaş mövqeyində dayanan insan olmuşdur. Bu mövqe onun yaradıcılıq maraqlarını mənəvi axara salmışdır. Onda çox keyfiyyətlər var idi ki, bunlardan hər biri böyük istedad sayıla bilər. O, intellektual və eruditdir, biliklərin müxtəlif sahələrinə dərinləndirən bələddir. Onun ilk işlərindən tutmuş və axırıncı əsərinə qədər bir parlaq, sabit yaradıcılıq xətti var ki, bu da yaşadığımız aləmin gözəlliyini romantik qəhrəmanlıqda görməkdir, gözəlliyi xeyirxahlıq və məhəbbətdə axtarmaqdır, etik prioretlərə üstünlük verməkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyev Ziyadxan, Xəlilov Aslan. Azərbaycan İncəsənəti. II-III hissələr. Bakı 2011, s. 142.
2. İbrahimov T. Sənətə bağlı ürək: Heykəltəraş M.Rzayeva haqqında. Mədəni-maarif işi, 1974, №3, s. 56-71.
3. İsmayılova Ş. Tarixin şahidləri: (Heykəltəraş M.Rzayeva haqqında) Qobustan, 1978, №2, s. 58-60.
4. Həsənov N. Həmişə axtarışda: (Heykəltəraş M.Rzayeva haqqında) Sovet kəndi, 1969, 29 May.

*Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi,
sənətşünas
e-mail: rafiqaguliyeva23@gmail.com*

Rafiqə Guliyeva

THE ARTISTIC ASPECTS OF THE MONUMENTAL MONUMENTS IN THE ACTIVITY OF SCULPTOR MUNAVVAR RZAYEVA

The article is devoted to the investigation of activity of the well-known sculptor of Azerbaijan Munavvar Rzayeva. The place and role of monumental monuments in the sculptor's activity, the artistic aspects of these monumental monuments are included in the research object of the article. A portrait-monument to Mikayil Mushfig created by Munavvar Rzayeva (erected in Baku and Khizi), the statues to Sevil Gaziyeva, Ayna Sultanova, the statue to Nigar Rafibeyli in the city of Ganja, the statue to Mashati Ganjavi and other monumental monuments are studied thoroughly by the author. It is shown that each detail of the monuments authored by Munavvar Rzayeva takes an active part in the opening of the general idea of the image. One of such details is the erected monument "the hands of a man".

Keywords: Monument, monumental, image, artistic, city, poet

Рафига Кулиева

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ МОНУМЕНТАЛЬНЫХ ПАМЯТНИКОВ В ТВОРЧЕСТВЕ СКУЛЬПТОРА МУНАВВАР РЗАЕВОЙ

Статья посвящена исследованию творчества известного скульптора Азербайджана Мунаввар Рзаевой. Место и роль монументальных памятников в творчестве скульптора, художественные особенности этих монументальных памятников были включены в предмет исследования статьи. В статье всесторонне анализируются такие работы Мунаввар Рзаевой, как портрет-статуя Микаила Мушфига (установлена в Баку и Хызы), скульптуры Севиль Газиевой, Айны Султановой, памятник Нияр Рафибейли в Гяндже, скульптура Месхети Гянджеви и другие монументальные скульптуры. Показано, что каждая деталь скульптур Мунаввар Рзаевой служит раскрытию общей идеи образа. Одной из таких деталей являются руки человека.

Ключевые слова: *Скульптура, монументальность, образ, художественность, город, поэт.*

(AMEA-nın müxbir üzvü Cəfər Qiyasi tərəfindən təqdim olunmuşdur)

Daxilolma: İlk variant 03.07.2019

Son variant 23.09.2019